

Je vrlina slediti svojim načelom?

Marsikdo ob naslovu pomisli, ali je v načelnosti kaj slabega. Po definiciji je načelnost dejstvo, da kdo v svojem ravnanju, mišljenju upošteva določena načela, ne gleda na trenutne okoliščine ali koristi.

Sinonimi: brezkompromisnost, doslednost. Na prvi pogled se strinjamo, da seveda v tem ni nič slabega.

FOTO: J. D.

Posameznika z nepopustljivo načelnostjo dojemamo kot trdno osebo, resnicoljuba, nekoga, ki se zavzema za obče dobro, za vrednote, ki presegajo njegovo lastno ugodje. Načelen človek je torej tisti, na kogar bi se lahko oprli takrat, ko se večina prilagodi sistemu ali se skuša izogniti odgovornosti, ko se s spreminjanjem vedenja odločamo za tiste vsebine, ki nas bodo zavarovale pred izpostavljenostjo in kritiko drugih.

Ko se kot človek osebnostno razvijamo, pridobivamo različne izkušnje, ki nas pomembno zaznamujejo. Izkušnje, pridobljene v medsebojnih odnosih, imajo pri oblikovanju posameznika ključni pomen. Tudi revščino, pomanjkanje ter druge naravne katastrofe lažje pogledamo z vidika izziva, krepitve svoje notranje trdnosti in preživitvenih strategij, kot lahko z drugega zornega kota pogledamo bolečino, ki nam je bila prizadejana v medsebojnih odnosih. V medsebojnih odnosih smo različno občutljivi za stiske, žalost, strah, razočaranje in grenkobo. Psihološka trdnost, kot lahko drugače rečemo različnim nivojem odpornosti proti relacijski bolečini, nam pove, v kolikšni meri bodo naše grenke izkušnje iz mladosti vplivale na našo osebnost v odraslosti. V kolikšni meri bodo izkušnje vplivale na naše vrednote, stališča ter občutek, da se lahko življenju predamo brez strahu in stalne pripravljenosti na obrambo sebe in svojih najbližjih.

Izzive premagujemo z izkušnjami

V času, ko se situacije hitro spreminjajo, kjer lahko posameznik iz zdravega in zadovoljnega človeka čez noč postane nekdo, ki je izgubil vse in je ob tem dobil še srhljivo diagnozo, je ključna spretnost prilagajanja spremembam. In več ko imamo osebnih ran, strahov in slabih iz-

kušenj, ki oblikujejo naš vsakdan, bolj okorni smo in težje se prilagajamo vsakodnevnim izzivom. Bolj ko se bojimo srečati s svojimi strahovi in svojo nemočjo, bolj okostenelo se držimo svojih obrambnih mehanizmov in stališč ter načel, ki smo si jih oblikovali v času, ko smo potrebovali zaščito. Sledenje vnaprej postavljenim stališčem in načelom, in to ne glede na trenutno situacijo okrog nas, nas varuje pred bolečino, pred ponovno ranljivostjo. Na družbenem nivoju je zgodba enaka: bolj ko smo kot družba ogroženi, prestrašeni, nezreli, nesočutni drug do drugega, več pravil in omejitev potrebujemo, da lahko živimo drug z drugim.

Zelo pogosto slišimo dobronamerne izjave, na primer, da si vsi otroci zaslužijo enako obravnavo učitelja, da naj zdravnik vsakega pacienta in njegovo zgodbo obravnava enako in da je vsaka stranka za trgovca enaka. Vemo pa tudi, da vsi ljudje nismo enaki in da lahko enako pravilo za vse pomeni veliko krivico do večine. Ali bomo imeli dovolj poguma, da se na drugega odzivamo na način, ki zahteva tudi našo ranljivost in soustvarjanje odnosa? Si torej drznemo postaviti se v njegove čevlje, začutiti njegove potrebe ter ob tem preveriti svoja načela in stališča, ki jim sledimo? Hočemo temu posamezniku dobro? Ga razumemo in si mu želimo pomagati? Ali vemo, kaj potrebuje, ker smo bili v življenju že v podobni situaciji? Ali pa bomo v strahu, da bodo kršene naše osebne meje, da bomo ponovno izigrani, ogoljufani, pretentani ali zmanipulirani, raje vnaprej postavili pravila svojega vedenja, svojega odziva na prošnjo drugega in bomo s tem pomagali, da se nas doživljanje drugega ne dotakne, da ostajamo ob bolečini drugega hladni, z njim nepovezani in predvsem zadovoljni s svojo ločenostjo od drugega? Ko govorimo o pristnem stiku drug z drugim, ljudje nimamo konkurence. Ampak le takrat, ko si drznemo biti ranljivi in se vživeti v drugega, doživeti njegova čustva, se ne pustiti preplaviti z njimi, ampak jih doživeti v tolikšni meri, da znamo preceniti, kaj in koliko lahko takrat storimo za bližnjega.

Kupiti drugemu grad, ko bi potreboval nasmeh, ni najboljša poteza. Da pa mu lahko ponudimo nasmeh, moramo imeti dovolj poguma, da smo ranljivi in da vemo, da drugega obravnavamo kot individuuma s svojimi potrebami in stiskami, ne le kot objekt, ki ga obravnavamo znotraj svojih vnaprej postavljenih načel. Verjamem, da bo svet lepši takrat, ko bomo dovolj pogumni, da nas bo prav vsak dan vodilo sočutje do sebe in do drugega, in tako ne bomo potrebovali »dobronamernih« načel.

Dr. Sabina Jurič Šenk, psihologinja